

EIN ÆTTARBANDS- SKRÁ Í HEIMSFLOKKI

Longur aftur tú kemur í ættarbandsskránni, størri verður óvissan. Men fyri tey seinastu 300 árin er skráin heilt góð og álítandi, sigur Sámál Tróndur F. Johansen, stjóri á Tjóðskjasavninum, sum hevur sett saman ættarbandsskránnar

STEINAR PATURSSON

Tað liggur eitt ovurstórt arbeiði aftan fyri at gera ættarbandsskránnar, og arbeiðið at tóppa inn upplýsingar í skránnar byrjaði heilt afturi í 2007.

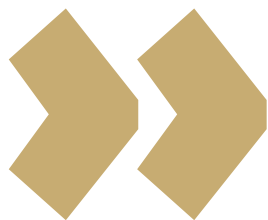
Sámál Tróndur F. Johansen er stjóri á Tjóðskjasavninum, sum stendur aftan fyri arbeiðið við ættarbandsskránni, og sum verkætlanarleiðari hevur hann tí verið partur av arbeiðinum frá byrjan.

Tað er ilt at siga, júst hvussu nógv orka er farin í arbeiðið, tí ymiskt hevur verið við figging og arbeiðsmegi millum árin. Men tá flest fólk arbeiðdu í senn, vóru 12 ella 13 fólk, sigur Sámál Tróndur F. Johansen, sum leggur aftrat, at tey vóru kortini ikki øll fulltíðarsett.

Keldutilfarið er ymiskt

Summi, ið hava sitið og leitað í ættarbandsskránni, hava skrullað seg aftur til forfedrar heilt afturi í 12. øld. Tað er tí eisini áhugavert at vita, hvørjar keldur kunnu vísa á føroyingar so langt afturi.

Ættarbandsskráin er sett saman av ymsum keldum, og yvirhøvur sanngildið hjá keldunum ymiskt frá tíðarskeiði til tíðarskeið, sigur Sámál Tróndur F. Johansen. Kirkjubøkur, fólkateljingar, og landsfólkayvirlit eru brúkt, men eisini ættarbandsskráir, ið koma frá øðrum granskarum. Teir fyra bólkarnir í felag geva eina nokk so tryggja ættarbandsskrá, sigur Sámál Tróndur F. Johansen. Heilt aftur til miðöld verða eisini sagnir og annað nýtt.

Í dag eru okkara rættindi ikki knýtt at jørð, men tað vóru tey fyrr

Elsta kirkjubókin er tann í Eysturoy, og hon er frá 1687. Fólkateljingar byrja ikki fyrr enn í 1801, og tí kemur okkurt av tilfarinum í farnu öldunum frá skifti- og festiprotokollum.

– So hava vit eisini aðrar keldubólkar, sum vit brúka, tá tað ikki finst í hinum tølunum. Tað heilt tryggja tilfarið, sum vit hava, fer aftur til 18. øld. Fara vit longur aftur, brúka vit óbeinleiðs keldutilfar. Til dømis hava vit jarðarbøkur aftur til 1584, sigur Sámál Tróndur F. Johansen.

Jarðarbøkurnar greiða frá, hvør átti ella umsat hvørja jørð, og út frá teirri vitanini ber ofta til at rokna seg fram til, hvør arvaði hvønn. Ofta er talan um kongsjørð, ið er skrásett í jarðarbókunum, og tí eru kongsbóndur eisini betri skrásettir enn onnur.

Óvissan størri tess longur aftur tú kemur

Sum tummilfingurregla verður sagt, at jú longur tú fert aftur í tíð, tess størri verður óvissan. Harumframt endurspeglar skrásetingarnar

Skráseting av ætt á Tjóðskjasavninum gongur nógv ár aftur. Her siggjast nøkur av starvsfólkunum á Ættarbandsskránni í 2008

eisini tað samfelagið og teir samfelagshugburðir, sum vóru í samtíðini.

Ítøkiliga merkir hetta, at tað eru serliga mannfólk, ið eru skrásett, og tað eru serliga mannfólk, ið eiga jørð, ið eru skrásett.

– Sum heild eru mannfólkini nógv betri skrásett enn kvinnur. Góðskan í mannfólkaskráseting, serliga mannfólkum við jørð, er betri enn hjá øðrum, serliga tá tú fert longur aftur í tíðina, sigur Sámál Tróndur F. Johansen og vísir á, at tað er ikki fyrr enn kirkjubøkurnar koma, at skrásetingin verður meira jøvn.

– Í einari kirkjubók ella fólkateljing stendur, hvør tú ert, hvussu tú eitur, hvussu gamal tú ert og so framvegis. Tað sært tú, óansæð hvør tú ert - fátækur ella ríkur, maður ella kvinna, sigur Sámál Tróndur F. Johansen, sum av tí sama ger greitt, at góðskan á ættarbandsskránni er góð tey seinastu 250-300 árin, men verður farið longur aftur, er skrásetingin meira selektiv.

Rættindi knýtt at jørðini

Orsøkin til at tað er jarðarognarar - yvirhøvur menn - sum eru skrásettir í størri mun enn onnur, er einføld.

– Jørð og privilegii hingu saman. Í dag eru okkara rættindi ikki knýtt at jørð, men tað vóru

tey fyrr. Átti tú jørð ella leigaði jørð, hevði tú rætt til at fara í fjøllini, rætt til at fáa tær familju og so framvegis. Í dag eru vit leys frá, at jørð og rættindi eru knýtt saman, sigur Sámál Tróndur F. Johansen.

– Tá tú vart skrásettur, so vart tú skrásettur, tí kongur, ella hann, sum hevði Føroyar í len, var áhugaður at vita, hvør hevði jørðina, og hvar hann kundi fáa inntøkurnar frá.

Sámál Tróndur F. Johansen leggur eisini aftrat, um umframt jarðeigarar vórðu eisini týðningarmiklir persónar skrásettir ymsastaðni, og tey, sum høvdu gjørt okkurt, ið tey ikki skuldu.

Augmundur Jorsalafar og Fornjotur í Finlandi

Nógv teirra, ið hava skrullað seg aftur til miðöld í ættarbandsskránni, hava funnið seg fram til, at Augmund Jorsalafar var ættarfaðir teirra.

Augmund Jorsalafar er ein av elstu persónunum í ættarbandsskránni, men hann var ivaleyst norðmaður, sigur Sámál Tróndur S. Johansen.

Tað stendur ikki, hvar Augmund Jorsalafar varð føddur ella hvar hann doyði, men sonur hansara, Peter Augmundsson, varð føddur í Sandvin í Norra í 1190, og ivaleyst

hevur Augmund Jorsalafar sjálvur verið norðmaður.

Elsti persónur, sum er skrásettur í skipanini, er Fornjotur, kongur í Finlandi, sum var føddur ár 160 og doyði ár 250. Hóast Fornjotur er ættfaðir at Gormi gamla, danakongi, er sera ivingarsamt, hvat samband er millum Fornjot og núlivandi føroyingar, hóast summi kunnu finna Gorm gamla sum ættfaðir í ættarbandsskránni.

Tað er eisini torført at siga, hvør elsti føroyingur í ættarbandsskránni er, tí nógv eru skrásett í skránni, uttan at staðfest er, hvar tey búgva.

Tað er kortini greitt, at elsta ella fyrsta fólk, sum í ættarbandsskránni er staðfest at búgva í Føroyum - og sum eisini er eftirkomari eftir Augmund Jorsalafar - er Arnbjørn Guttormsson. Arnbjørn Guttormsson varð føddur í Bergen í 1488, og hann doyði í Húsavík. Sonur hansara, Guttorm Arnbjørnsson, varð føddur í Húsavík í 1520, og hann er tí elsta ella fyrsta fólk, sum í ættarbandsskránni er staðfest at verða føtt í Føroyum.

Ættarbandsskráin er føroysk

Aftanfyrri ættarbandsskránnar liggur eitt ovurstórt arbeiðið, og um spurningin, hvørt føroyingar